

1954 de

ENAZ 10.000 "ALTIN,"

4 EV

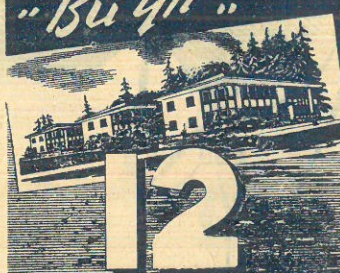
OLMAK ÜZERE

600.000 LİRA

• HER AY BİR ÇEKİLİŞ

• HER 150 LİRAYA BİR İŞTİRAK NUMARASI

AKBANK

TÜRKİYE KREDİ
BANKASI
"Bu Yıl"

12
APARTMAN DAİRESİ
HER AY BİR DAİRE
ERENKÖY ETEMEFENDİ AŞ. İÇİNDE

Her 150 Liraya Bir Kur'a Numarası

"TÜRK FOLKLOP DERNEĞİ" NİN NESNİYAT ORGANİDİR. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilmiştir.

TÜRK FOLKLOP ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Eylül 1954

İÇİNDEKİLER:

Kaşık Oyunu	Mahmut Ragıp GAZİMİHÂL
Adıcevazlı Halk Şairleri	Falız DEMİROĞLU
Yen'çiftlikte Saz Biçimi ve İşlenişi	Kâmil Nizam BİGALİ
Konya Türküleri Üzerine	Mehmet ÖNDER
K'taplar Arasında: «Erzurum Bilmeceleri»	Cahtî ÖZTELLİ
Gâfil Münevverin Kafasında Ermiş Halkın Tokmağı	Behçet K. ÇAĞLAR
Kırım Atasözleri (- IX -)	Mustafa BERKE
Şehin'karahisar Kalesi Efsanesi	Hayri AKYÜZ
Suşehri Köyleri Düğün Türküleri	Şükrü POLAT
Rek'el Baba Destanları (- VII -)	Naci KUM
Ören Beni (Şir)	Raci DAMACI
Masal: O'hansah'a Söylenmiyen Sır	Mehmet GÖKALP

Sayı: 62

Kuruş: 25

MILLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

1954 de
 ENAZ 10.000 "ALTIN"
 4 EV
 OLMAK ÜZERE
 600.000 LİRA

- HER AY BİR ÇEKİLİŞ
- HER 150 LİRAYA BİR İŞTİRAK NUMARASI

AKBANK

TÜRKİYE KREDİ
 BANKASI
 .. Bu Yıl ..
 12
 APARTMAN DAİRESİ
 HER AY BİR DAİRE
 ERENKÖY İTİMARİNDEN AS. TİNDA
 Her 150 Liraya Bir Kur'a Numarası

"TÜRK FOLKLOR DERNEĞİ" NİN NEŞRİYAT ORGANİDİR.
 Milli Eğitim Bakanlığı tara-
 fından öd. derlenmiştir.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
 HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Eylül 1954

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

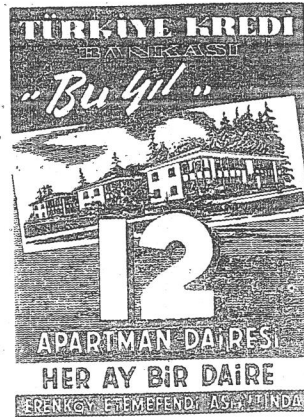
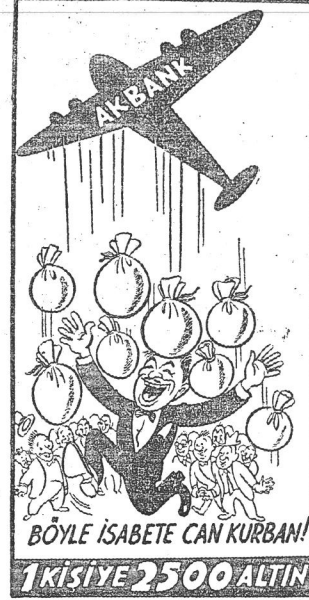
- Kaşık Oyunu Mahmut Ragıp GAZİMİHAL
 Adıcevazlı Halk Şairleri Falz DEMİROĞLU
 Yen'çiftlikte saz Bıçımı ve işleniş Kâmil Nizam BİGALİ
 Konya Türküleri Üzerine Mehmet ÖNDER
 Kitaplar Arasında: «Erzurum Bilmeceleri» Cahit ÖZTELLİ
 Gâfil Münevver'in Kafasında Ermiş Halkın Tokmağı Behçet K. ÇAĞLAR
 Kırım Ata-özleri (- IX -) Mustafa BERKE
 Şehinkarahisar Kalesi Eisanesi Hayri AKYÜZ
 Şuşehri Köyleri Düğün Türküleri Şükrü POLAT
 Bekçi Baba Destanları (- VII -) Naci KUM
 Ören Benl (Şiir) Raci DAMACI
 Masal: Ç'hanşah'a Söylenmiyen Sır Mehmet GÖKALP

Sayı: 62

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
 ANKARA

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

Her 150 Liraya Bir Kur'a Numarası

«TÜRK HALKBİLGİSİ - FOLKLOR DERNEĞİ'nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 62

EYLÜL 1954

YIL: 6 — CİLT: 3

Kaşık Oyunu

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

İspanyol oyuncularının «kastanyetli» halk oyunları hâlâ o memleketin yerli kültür zenginliğinden sayılıyor. Sanat musikisi şekline girmeyenleri yerlisince seviyor, yabancı sey-yahlarca alâkayla aramıyor. Bu böyle olduğu halde bizim kaşık oyunları ne diye bilhassa son elli yıldır sahasını daralta daralta orta Anadolunun köy ve obalarına kadar çekildi? İstifhamı gözebilmek için bir hayli düşünmü-şümdür: acaba kastanyetlerle temin olunan ritim zenginliği tahta kaşık ritimlerinden daha mı hoş oluyor diye bir ara o ciheti mukayeseye çalıştım. Çabuk inandım ki katiyen böyle bir şey vârit olamaz; ikisi de tahtadan, ikisi de aynı kabiliyette vasıtalar... Acaba bizimkilere «kaşık» denilmesi mi oyuna bir nevi maddeci mâna izafe ettiriyor diye dü-şündüm. Kastanyet kelimesinin aslı Kestane olduğunu hatırlayınca buna da inanmadım. bir adın bütün bir oyunu zayıf düşürtebile-ceğini havsalam almadı... Kaşık oyununun eşlik musikisi her bucağımızda sevilen hava-lar ayarında türktüldür...

Konyalı bir bilirkişiden başka bir nok-tayı damışım: erkeklerce yapılan kaşık oyunları acaba kadın oyunlarının taklidinden ibarettir de o cihet mi yadırganlık uyandırıyor diye soruşturdum. Aydın arkadaşım cevabı sarîh oldu:

— Erkeklerce yapılanlar kadın oyunu değildir. Genç Osman, Köroğlu gibi türküle-rim oyunları yiğit işidir; omuzlaşma, diz vur-

ma gibi ayrı figürleri vardır. Gerçi aralarda yer alan şen ve şakacı bazı türkülerin kaşık şıkırtılarına katılan bazı mizahlı yüz mimik-leri ve vücut hareketleri oluyorsa da, bu jestler o havalara münhasırdır; çünkü o ha-valara temkinli tavırlar uygun düşmez. Her ifadenin ayrı figürleri vardır.

Erkeklerce yapılan kaşık oyunlarını yi-ğitçe görünüşleriyle defaatle seyrettiğim için arkadaşın hakkını teslim ettim. Söğüt'teki bir törende seyrettiklerim (dekor da fazla-sile orijinal olduğu için) bir rüya gibi hâfi-

Ressam Ahmet'in bir düğünde kaşık oyunu oynayan kadınlar

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Kastanyetlerle oynanan bir İspanyol dansı

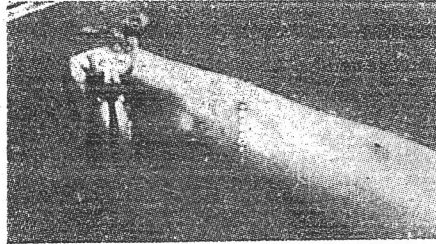
zamda saklıdır. Kadın kaşık oyununu —konunun bunca meraklısı olmama rağmen— ancak bir ressamımızın tek tablosunda görebildim!

Şehirlerimizde çarpara veya ıklığ denilen bir nevi kastanyetlerle oyuna kalkılmanın tercih edildiği asırlarda, köylerimizde «kaşık oyunu» yaşamakta devam etmişti. Parmak zillerini yalnız kadınlar (bulabildikçe) kullandı. Hiç bir el vasıtası bulunmadığı takdirde de her elin baş ve orta parmaklarını yukarda sıkıca sarmıştırıp yalnız şahadet parmaklarını sık sık delik ederek ritime göre kullandılar. Afganistandan Doğu Türkistana kadar ve İranda bütün bu şekiller' vardır. XV. asırda bir çinlinin seyahatnamesinde Uygurların «çarpara» kullandıkları yazılıdır. Oyun âleti olarak kaşığın İranda türkçe adile kullanıldığı biliniyor. C. Sachs buna bakarak «kaşık» kelimesinin farsça olduğunu yazdıysa da, yanılmıştır. Cl. Huart'ın daha evvel belirttiği gibi: kelime halis türkçedir. Kaşık Oyunu da türk figürlerinin meşhurlarından-

Kaşık oyunu oynayan Konyalı bir çocuk
(Kaşıklara dikkat ediniz.)

dır. Doğu Türkistanın şaman oyunlarında davul ve kayarak'tan başka «kaşık» da kullandığı biliniyor (İslâv köylüleri kovşık adile alıp kullandılar).(1) — Öte yandan Türk kaşık oyununun takriben XVI. asırdan itibaren Avrupalılara tanındığına dair bazı yazılı izler bile vardır: meselâ İtalyanlar kastanyete «nakkare» demişlerdi: gerçekten de bir çift kastanyeti açık olarak sırt üstü yatırdığımız zaman «çifte nağra» dediğimiz, dümbeleği andırdığımız görürüz, İtalyan köylüleri «tahta kaşık» (= Cucchiare di lengo) kullanarak «tahta oynarlardı. — Yukarıki notlar kaşık oyununun Selçukilerle Anadolu'ya geçmiş olduğunda hiç şüphe bırakmıyor ve konunun menşei şaman oyunlarında aranmak gerekiyor. Oyun âleti olarak tahta kaşık yurttaki ritimli türk folklorunun en kıdemli remzidir, Asyanın «çaganak», «çarpara» gibi âletlerinden daha eskidir. Çorba ve pilâv âleti diye erkenden çıkıp yanda taşınır olduğu için, ritim şıkrıtısında işe yarayacağı çabuk fark edilmiştir. Seferi bir oyun vasıtası oldu. Şıkrıtısında. Türk oyunları tarihinin âdeta ilkel figürleri

Kastanyetler

yaşadı.

Mübadelede Yunanistana geçen Karamanlı ortodokslar kaşık oyununu orada «defi», «kutelya» ve «buzuki» (yani def, ilki-telli ve bozuk) çalarak yaşatmakta berdevamdır-lar.

Kaşığın büyük bir cerbeze ve ustası elinde inanılmaz bir zenginlikle kullanılmasından ne renkli ritimler fıskırabildiğine şahit olunabilmek için şehirlerimizde festival fırsatlarını beklemekten başka vesile kalmamıştı. Hiç olmazsa o fırsatlardan layıkile faydalanabilsek ne iyi olurdu. Koreograflarımızca tertiplenecek millî bale gösterilerinde kaşıklı fi-

Halk Edebiyatı:

Adilcevazlı Halk Şairleri

Yazan: Faiz DEMİROĞLU

Ben bunu duymadım asla pederden
Bir lafta bend etti beni züğürtlük

Adilcevaz'ın Alacaatlı mahallesinden
Mehmed Sengöz:

Şairlik davası sürme ey gönül
Üzürle devletli Alişan'a var
Arık kapısından geçen ey gönül
Bus eyleme damenin Alişan'a var
Ehl-i aşk olanın yüzü yerdedir
Bu menlik (benlik) dâvası aşka perdedir
Dedim ki dertliye derman sendedir
Dedi ki devletli Alişan'a var
Karadır kaşları eğmeli değil
El ele boy boya değmeli değil
Fırsat elde iken sarmadan yar
Beni öldürmeli, dövmeli değil

Bacadan aşıyor eyvannın dalı
Yüzüne dolandı yazmanın alı
Güzel nideceksin bu kadar malı
İşte görünüyor dünyann halı

Adilcevaz'lı Yusuf Özer:

Kadir mevlâm budur senden dileğim
Arzuhalim yâr'a bildir Yarabbi
Her kime meyil verdimse yadıldı Ban'a
Ne günahkâr kulun oldum Yarabbi.

gürlerden bol bol faydalandığımı görmek isteriz.

Yazımızın baş tarafındaki istifhamları artık kısmen çözebileceğiz: kastanyetli İspanyol halk dansının propagandasına Fransız Bizet'in «Karmen» operasındaki bazı sahneler, diğer bazı meşhur kompozisyonlar bol bol yardım ettiler. Kastanyetli oyunların kadınlık erkeklik karma olarak yapılması göreneği, hayatiyette ayrıca âmil oldu. Kompozitörlerimiz kaşık oyunlarımız hesabına aynı yolda çalıştılar mı? — Hayır... Yani, bizler geçtik. Öte yandan madeni kaşık ithalâtının rekabeti «tahta kaşık» bölgelerimizi daralttı-ça daralttı, konu orta Anadolu'ya inhisar etti: yeni kaşık modası eski tarzı ayıp saydırır oldu, kaş yapayım derken göz çıkarıldı. «Karma oyun» çığırının kaşıklarla oynama figürüne taze ve uyanık bir hava kazandırabileceği, pörsüyen çiçeği diriltilebileceği kanaatindeyim. Yeni cemiyet hayatımız bunu ayrıca âmirdir. Yüksek tahsil gençliğinin bu

işde başarılı bir çıkışa yol açabileceğini sanıyorum. Meselâ elli gencin kızıl erkekli millî giyimlerle ve enerjik kaşık vuruşlarının disiplinli ritimlerle oyuna girdiklerini, aslına uygun figürlerle türlü karşılama, omuzlaşma ve devretme şekilleri çizdiklerini, yerine göre canlı veya vekarlı hareketler gösterdiklerini bir düşününüz; açık havada yapılıyorsa davul zurna, saionda oynanıyorsa kopuzlar (yani bağlamalar) eşlik türkülerini yürütebilir. İşte bir oyun kalkınışı ki, diğer çeşitleri de ayrı ekipleri canlandırır. Böyle-sine bir hareketi diriltip sürdürmeye muhtacız. Bu, folklorun mühem bir dans yeniliği olacaktır. — Profesyonel bale hareketi himmetin daha ileri ve artistik merhalesi olur. Folklor şekilleri ise yerli erbabının elinde ayrıca yaşar.

(1) Kâşgarlı Mahmud'un divanında Kaşık veya Kaşık kelimesi ile «kaşıklamak» fiili vardır. (XI. asır). — Kelime, kaşımak (oymak) fiiline bağlıdır.

Yeniçiftlik'de Saz Biçimi ve İşlenişi

Yazan: Kâmil Nizam BİGALİ

Çukurca ve bol sulu bir araziye kurulmuş olan Yeniçiftlik köyü Biganın en büyük ve en güzel köylerinden biridir. Kazası olan Biga'ya 10 km. dir. 350 haneye ve 1700 nüfusa sahip olan bu köy Bulgaristanın Lofça kasabasından buraya göçeden Molla Fettah, Molla Mehmet ve Hacı İbrahim Ağalar tarafından 1311 tarihinde kurulmuştur. O zaman bu yerlere (Kayaaltı Çiftliği) deniliyormuş. Bu çiftlik yukarıda arzettiğim Lofçalı ağalar tarafından çiftliğin sahipleri olan İsmail Zihni Bey ve İngiliz tebaasından Musi Vital'den satın alınarak adı (Lofça-i-cedid) olarak değiştirilmiştir. Bilâhare bu isim iptâl edilerek şimdiki ismi olan (Yeniçiftlik) kabul edilmiştir.

Köyün hemen kuzeyindeki tarlalıklarda bir çok tuğla, kiremit, v.s. kalıntılarına raslanmaktadır. Hattâ bu tarlalar arasında bir kaç mezar taşına raslanmaktadır ki, bu taşlardaki yazılar bilinmiyen bir çok noktaları bize aydınlatmaktadır. Yavaş yavaş toprakla gömülmeğe başlayan bu taşların birinde arap harfleri ile süslü yazıyla yazılmış şu satırlar göze çarpmaktadır: «Meskenimiz dağlar başı sahraya hacet kalmadı, içtim ecel şerbetini lokmana hacet kalmadı. Devletli Vasif Mehmet Paşa efendinin çiftlik kethüdası Erzurumlu merhum ve mağfur el muhtaç ilârahmeten rabbel gafur Mehmet Ağa . ruhu için fatiha 1257).

Bu mezar taşına yakın diğer bir mezar taşında ise şu satırlar okunmaktadır: (Kem nazarla bakma bu mezarın taşına, kişi bilmez halimi tâ gelmeyince başına — Merhum Hüseyin Ağa ruhuna fatiha 1212).

Görülüyor ki, bu çiftlik İsmail Zihni Bey ve Musi Vitallerden önce de Vasif Mehmet Paşanın elinde bulunuyormuş. Bir rivayete göre; Vasif Mehmet Paşanın oğlu çiftlik mer'asında avlanırken kazaren kendi kendini vurmuş. Bu hâdiseden sonra da Paşa bu çiftliği İsmail Zihni Bey ve Vitallere satarak buraları terketmiş.

Köyün en yaşlı kadını 94 yaşında Hatice Güner, en yaşlı erkeği ise 88 yaşında Hacı İbrahim Gezgin'dir. Her ikisi de hâlâ dinc ve hâlâ bağ ve bahçede çalışmaktadırlar.

Köyün doğusundan doğu kuzeyine doğru uzanan (Ece gölü) adında 24 bin dönümlük sazlık bir göl mevcuttur. Köyün kâtibi Ahmet Yılmaz'dan aldığım malûmata göre; gölün yıllık balık, saz v.s. hasılatı 22-23 bin liradır (Köy veznesine giren). Bu gölden köy halkının kazandığı para ise cem'an 80-90 bin lira civarındadır. Aynı gölün kazaya sağladığı para ise sadece hasırdan olmak üzere 300 bin lira civarındadır.

Köy halkının bir kısmı gölün kurutularak ziraate açılması taraftarıdır. Bu şekilde olursa önceki gelirinin iki misli artacağını iddia etmektedirler.

Gölden saz biçimi ve işlenişi

Köy halkı çiftçilikle geçinmekle beraber mahsulden almış olduğu paradan fazlasını yukarıda arzettiğim gibi bu gölden temin etmektedir. Ayrıca, etraf köylerin ve Biganın fakir halkı da bu gölün sazını işlemekle geçinmektedir.

Göl, Temmuz ayının sonuna ve Ağustos ayının ilk günlerine doğru biçime salınır. Bu günlerde köyde imamdan gayrisini bulabilmek güçtür. 7 den 70 e kadın - erkek bir su kurbağası gibi gölün içindedir. Bazıları kalın döşeme tahtasından yapmış oldukları kayıklar, bazıları da boğazına kadar su içersinde ellerinde tara tabir ettikleri küçük el tirpanları ile saz biçmeğe çalışmaktadırlar. O günler ana-baba günüdür. Gölün ilk açılacağı günlerde bir kaç gece uyku uyumuyarak göle ilk giren açık gözler vurur vurgunu.

Sazlar biçilir, biçilmez kayıklar, kucakla kenarlara çıkarılıp yayılarak kurutulur. Fazla ve işe yaramayan kapları ayıklanarak temizlenir ve sonra arabalarla eviere getirilir. Evde de daha güzel ayıklanarak 3 tutam sazdan bir demet hesabıyla bütün sazlar bağlanır ve peyderpey kasabaya götürülerek orada demeti 90 kuruştan 150 kuruşa kadar satılır. Bazıları da saz olarak satmayıp evlerindeki hasır tarağında çeşitli örnek ve biçimlerde hasır ve namazla (namaz kılmak için yaygı) dokuyarak satırlar. Ayrıca: sazdan zembil, sepet v.s. gibi şeyler yaparak satıp para kazanırlar.

Hasırın dokunusuna gelince: Hasır doku-

Konya Türküleri Üzerine

Yazan: Mehmet ÖNDER

Türküler, halk ruhunun aynasıdır. Aşklarını, acılarını, hasret ve heyecanlarını aksettirir. Çoğu zaman bu türkülerin güftekarları meçhuldür. Kim, ne zaman, ne için yazmış veya söylemiştir bilinemez. Yine pek çoğunda şiir tekniği, vezin ve kafiye aranmaz. Coşkun bir heyecan ve aşkın bir anda galeyanı gibi ölçüsüz ve içtendir. Güftelerin böyle teknik kusurları varsa, yine meçhul kalan bestekâr, büyük bir ustalikle, bunları örter, tatlı bir âhenk katar. Halk bestekârları da makam hususunda hiçbir kayıt ve şarta bağlı kalmaz. Bazen bir kaç satırlık bir türküde, bir kaç makam'ın birden geçildiği görülür. Buna rağmen, halk türkülerinde âhenk ve insicam, tenazur ve acıcılık hiç bir zaman kaybolmaz; gayet münis ve caziptir. Kulağa hoş gelir, yerinde ürpertici ve heyecanlı, ağır veya kıvraktır. Meçhul bestekârin bütün duyguları şahlanarak, bulunduğu havayı yazar, onun katıksız ve saf terennümleri bir anda dile gelir.

Anadolunun zengin folklor hazinelerinden biri olan Konyanın mahallî motif ve güzelliklerle süslü türküleri de böyledir. Yar üzerine, gurbet üzerine, hasretlik ve visal üzerine söylenmiştir. Güftekarları, bestekârları meçhuldür. Bir kısmı Konya çevresini de aşarak, Anadolunun malı olmuş, bazıları mahallî kalmıştır. Konya türküleri üzerine şimdiye kadar, derli-toplu bir etüd yapılmadığı için biz bugün hangisinin yerli, hangisinin bir başka bölgeden adapte edilmiş olduğu hususunda zorluk çekmekte, ancak mahallî özel-

yacak şahıs önce sazın özünü ve kabuklarını ayırır. Sazın özünden hasırın iplerini yapar ve tarağa gerer, sonra da sazın kabuklarını bu ipler arasında örgü olarak kullanarak hasır meydana getirir. Tarak dedikleri hasır tezgâhı yatay olarak değil de dikey olarak kurulmuştur. Hasır örgülerini sıkıştırarak el kuvvetiyle yukarıdan aşağıya iner ve çıkar.

Köy halkının oturmuş oldukları evlerin bütün odaları çeşitli örneklerle çeşitli şekilde işlenmiş hasır ve yaygularla döşelidir.

Not: Mermer taşlara yazılmış sanatkarane yazılar, köyden Emin Kalmaz ve Veysel Satar'la birlikte okunmuştur.

likleri bakımından ayırdedebilmekteyiz. Her ne kadar, 1926 yılında rahmetli M. Ferid Uğur'la Sadeddin Nüzhet Ergun'un hazırladıkları (Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı) adlı eserde elli kadar Konya türküsü derlenmişse de, bunların besteleri gösterilmemiş, bu yüzden çoğu unutulmuştur. Bilâhare aynı işi öğretmen merhum M. Zeki Dolbay yapmış, bu da besteler üzerinde durmamış, bir kaç güfte derlemekle yetinmiştir. Ancak İstanbul Konservatuvarı hocalarından merhum Rauf Yekta Bey, 1927 yılında, (Anadolu Halk Şarkıları — Chansons Populaires Turques) adı ile yayınladığı mecmualarda 51 kadar Konya türküsünün güfte ve bestelerini derlemiş ve makamların ayrıca kritiğini yapmıştır.

Konya Türkülerinde daha hicaz (aksak), yürük semai, düyek, hüzam, uşak (aksak), kürdanı v.s. gibi makamlar görülür. Keza bu türküler yine makamları ön plâna alınarak, oyun havası, oturak ve kaşık havaları gibi sınıflara da ayrılmıştır. Bütün kadrosuyla tam bir Konya sazının refakat ettiği bu türküler değişik makamlarda olsa dahî bazan birbirine eklenir ve hava mümkün olduğu kadar uzatılarak neşe ve muhabbet bölünmeden devam eder.

Bugün için Konya türkülerini bütün incelikleriyle söyleyen ve hattâ sazında dinletenler eksik değildir. Gönül ister ki Konservatuvar, bu elemanlar kaybolmadan güfte ve besteleri, diskoteklerine yerleştirsün. Zira, zaman bir çok iyi geleneklerimiz gibi, mahallî orijinal halk türkülerini de silip süpürmektedir.

Dergimizin Notu: Değerli arkadaşımız Önder'in arzu ettiği derleme ve tesbit işi Devlet Konservatuvarı tarafından bütün Türkiye'de 1937 den 1952 ye kadar çalışılarak tamamlanmış 11.000 küsur hava plâklara alınmıştır. Bu arada her yıl 4 - 7 il'in derlemesi yapılmış, Konya halk musikisinin zenginliği dikkate alınarak 1940 yılında sadece Konyada çalışılmış, 123 vokal (çalgısız türkü), 169 enstrüman, (türküsüz çalgı) ve 219 refakatli (çalgılı ve türkülü) ki cem'an Türkiye'de rekor olan 516 hava plâğa alınmıştır. Bunun da 90 ı uzun, 426 sı kırık havadır. (Fazla tafsilât için bakınız: Türk Folklor Araştırmaları, cilt: 1, sayı 22, sayfa 337 - 338).

«Erzurum Bilmeceleri»

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Erzurum Lisesinin genç edebiyat öğretmeni Lütfullah Sami Akalın, Varlık'ın Türk Klâsikleri serisinde çıkan Halit Ziya ve Mehmet Raruf'tan sonra folklorumuzla ilgili yeni bir eser verdi: **Erzurum Bilmeceleri** (1).

Erzurum Bilmeceleri, 1950-1954 ders yılları arasında Erzurum Lisesi ve son ders yılında Kız Ortaokulu öğrencilerinin derlediği —çoğu mükerrer— on binden fazla bilmece arasından ayıklanarak meydana getirilmiştir. Mükerrerler ve varyantlar çıktık-tan sonra elde (1000) bin bilmece kalmış. Bunlar da başladıkları kelimenin ilk harfine göre alfabetik olarak dizilmiş. Varyantlar altlarında gösterilmiş, ayrıca her bilmecenin cevabı altında gösterilmiş.

Sayın Akalın'ın önderliği ile okulda kurulan «Folklor Kolu» üyelerini ve öğretmenlerini önceden tebrik etmek isteriz. Folklorun, gençlerimizin milli duyguyu yönünden yetiştirilmesi üzerindeki rolünü kimse inkâr edemez. Böyle kolların diğer lise ve öğretmen okullarında da açılmasını temenni ederiz.

Kitabın başında «Türk Folklorunda Bilmece konusundaki çalışmalar» 1 kısaca inceleyen yazar: «Anonim halk edebiyatı verimlerinin kıymetli bir kısmını teşkil eden bilmeceler konusu, yurdumuzda maalesef —diğer folklor mahsulleri için de olduğu gibi— ihmal edilmiş bir mevzudur» dedikten sonra «Halk Bilgisi Derneği, Türk Folklor Derneği gibi kurumlar ve ekseriya bunlara bağlı kişiler tarafından günümüze kadar meydana getirilen çalışmalar, sekiz on cilt kitapla, dergilerde dağınık olarak bulunan bilmece derlemelerinden ileri geçmemiştir» diyor. Ve devam ediyor: «Folklor malzemeleri bakımından bizim kadar zengin olmayan yabancı diyarların çoğunda bu husustaki çalışmalar devletin mali yardımlarına dayanan özel enstitülere verilmiş bulunmaktadır». «Memleketimizin folklor zenginlikleri zaman ve medeniyetin insafsız tahribatı karşısında büyük kayıplara uğramadan, folklor çalışmalarını tek bir merkezde toplayacak bir folklor enstitümüz kurulmazsa, yarınki nesillere devredebileceğimiz

millî hazinelerin «büyük ve kıymetlilerinden birini kaybetmeğe mahkûmuz.»

Biz de sayın Akalın'ın bu düşüncelerine candan katılırız. Artık Türk folklorunun bu günkü dağınıklığından kurtarmanın zamanı gelmiştir. Bir folklor enstitümüzün kurulması içinde birinci derecede ödevli olan kurumun **Türk Folklor Derneği** olduğunu sanıyorum.

Erzurum Bilmeceleri, mukayeseli olmadığından verilen bibliyografya yazar tarafından görülmemiş, Sami Nabi Özerdim listeyi göndermiş, Halkevleri kapandıktan sonra İstanbul, Ankara gibi büyük şehirler dışında, folklorla ilgili kitapların büyük bir kısmını kolay kolay görmeye imkân kalmamıştır. Milli Kütüphanede çalışan Özerdim'in bibliyografyasının da eksik olacağını sanıyorum. Bununla beraber, bu yolda ilk bibliyografya olduğuna şüphe etmiyorum. Bu da gösteriyor ki ayrıca bir «Folklor Kütüphanesi» ne ihtiyaç vardır. Bu da yine enstitüye bağlıdır.

Sami Akalın, öyle sanıyorum ki bilmeceler hakkında, şimdiye kadar yapılanlardan daha çok durmuş. Bilmecelerin anlam özellikleri üzerinde iyi çalışmış. Bu kısmın başlıkları, okurlara bir fikir vermeye yeter:

Şekil konusunda; nazım şekli, vezin, kafiye, alliterasyon, bilmece tipleri, bilmecelerin önemli gramatikal özellikleri (fonetik, morfoloji).

Anlam bakımından da bilmeceler şu bölümlere ayrılarak incelenmiş: İslâmî motifler ve din unsuru, özel isimler, memleketler, milletler, diller, meslekler, modern motifler, olağanüstü motifler, mahallî unsurlar, köylü unsurlar, Osmanlı İmparatorluğu kalıntıları, bilmecelerde eski yazı, hurafe, renkler, sayılar, meyvalar, sebzeler, yemekler ve tatlılar, içkiler, giyecekler, hayvanatlar, çiçekler, ağaçlar, hastalıklar, sazlar, madenler, kadın süsleri, insan organları, astronomi, psikolojik motifler, kıymet hükümleri v.b.

Görülüyor ki yazar, teferruat denilecek kadar derinliklere inmiş, özel görüşleriyle ince eleyp sık dokumuştur. İnsan, imkânları müsait olsaydı da bütün yurt bilmecelerini bu yolda inceleyeydi, diyor.

Bu geniş kadro içinde, yalnız Erzurum Bilmecelerini ele alan Sami Akalın, bilmece şekli hakkında sunları söylüyor:

«Anonim halk edebiyatı verimlerinden «kıymetli bir hazine yığını teşkil eden bilmecelerde ilk göze çarpan şekil şekil özelliği, «ekseriya manzum oluşlarıdır.»

«Bizde, anonim nazım şekillerinin en «yaygın olan mâni, bilmecelerde de şekle ait «bünyeyi temsil etmekte başta geliyor. Hattâ «mâni bilmecelerde, mânilerde olduğu gibi, «asıl mâna üçüncü ve dördüncü mısralarda «toplanarak, birinci ve ikinci mısraların «meti kafiye teşkili mertebesine inmiş oluyor.»

«Derli-toplu bir nazım karakteri gösteren «bilen bilmeceler arasında mâni nazım şekline «ne uyanlardan başka, bazan, her halde bir «mâni bilmecenin unutulmuş iki veya üç mısra «yüzünden, bazı bilmeceler beyit veya mısra «halinde bulunuyorlar.»

«Manzum oldukları kuvvetli ve mazbut «unsurlara dayanan bilmeceler arasına dördüncü bir gurupu da kitadan uzun bilmeceler teşkil ediyorlar.»

Verilen bu bilgiden sonra, nazım şekli bakımından bilmeceler şu dört gurupta toplanıyor: A. Mâni bilmeceler, B. Beyit bilmeceler; C. Mısra bilmeceler, D. Kitadan uzun bilmeceler.

Bunlar ayrıca ele alınıp teker teker incelenmemiş, yalnız örnekleri yanlarına konan numaralarla gösterilmiştir.

Bize öyle geliyor ki bilmecelerin bir kısmını halk şairleri tertiplemişlerdir. Meselâ, 71 den 75 numaraya kadar olanları, bunu daha açık isbatlıyor. «Aşık der» diye başlaması, eğlence toplantılarında aşıkların da bulunarak, nesir halindeki bilmeceleri manzum hale getirdikleri sanısını kuvvetlendiriyor. Yurt çapında yapılacak incelemeler, bizi belki de gerçekten bu sonuna götürecektir. Çünkü, saz şairlerinin örneklerinde, az olmakla beraber, bu çeşit manzum bilmecelerine raslanmaktadır. Anonim, diye kabul edilen bir çok türküler, saz şairi aşıkların meydana getirdikleri, artık bugün kabul ve isbat edilen bir gerçektir.

Kitadan uzun bilmecelere örnek gösterilen (374) sayılısı, bizce bilmece değildir. Bu, masal ve çocuk oyunlarında, bir çeşit edebî mahsul sayılan tekerlemelere girer sanıyoruz. Bu tipin özelliği muntazam olmanın kafiye

ve vezin ile birlikte, ekseriya anlamsız sözler oluşudur. Dikkat edilirse verilen örnekte ve benzerlerinde bilmece karakteri yoktur. Bir kere çok uzundur. Bilmecelerin, bizce asıl karakterleri kısa oluşlarıdır. Bu kadar uzun bilmeceyi dinlemeye kimse tahammül edemez. Toplantının neşe havasını dağıtır. Sonra, sondaki bir kaç sözden başkası «çözüm» ile ilgili görünmüyor. Bunları saz şairlerinin «Şathiye»lerine benzetmek de mümkündür. Her halde masal ve oyun tekerlemeleri bile bu şathiyeler arasında menşe birliği var.

Aruzla yazıldığı söylenen (512) bilmeceyi de almamak doğru olurdu. Muammalar; divan ve halk şairlerinin oldukça zengin bir türünü meydana getirirler. Bunlar, çoğu zaman yapanın adı belli olmamakla beraber, anonim veriler değildir.

Söylediklerimizin, daha esashı incelenen bilmeleri, çok bol malzemeye ihtiyaç gösterir ki bu da ancak bir enstitüde toplanacak, bütün yurt bilmeceleri ile olabilir.

Önemsiz olmakla beraber bir noktaya daha dokunmak isteriz: Sonda, bir sayfaya sığdırılan «Küçük Sözlük» ü yeter bulmadık. Bir çok sözlü, sözlükte bulamıyoruz. Yurdun bir çok yerlerinde bilinmeyen bu sözler, belki Erzurum çevresi için bilinen şeylerdir. Kuzey-Doğu yurt bölgemiz dil ve ağız bakımından ayrı bir özellik gösterdiği için, sözlüğün daha geniş tutulmuş olduğunu görmek isterdik. İnşallah, Sami Akalın idaresinde çalışan Folklor Kolu, bize ayrıca bir «Erzurum Ağız» sözlüğünü de kazandırır.

Kolon örnek sayılacak bu ilk kitabını, folklorcularımıza sağlık verirken, başta öğretmenleri Akalın olmak üzere genç folklorcu arkadaşlarımızı candan kutlarız.

(1) Erzurum Lisesi Folklor Kolu Yayınları No. 1. San Basımevi, İstanbul - Mayıs 1954. 112 sayfa, Fi. 2 lira. Almak isteyenler liseden getirebilir.

TÜRK DÜŞÜNCESİ, TÜRK DİLİ, KÜLTÜR DÜNYASI, TÜRK SANATI, HİSAR, İSTANBUL, MÜLKİYE, KÖY POSTASI, DEVRİM GENÇLİĞİ, BİLGİ, TÜRK YURDU Dergilerini okuyunuz.

Gafil Münevverin Kafasına Ermiş Halkın Tokmağı!.

Yazan: Behçet Kemal ÇAĞLAR

SANAT derken daima halkı da beraber düşünürüz. Sanatkâr için, halk âşıklarının erdiği mazhariyet ve mertabeye, halk âşığı olarak ermekten başka çare göremiyorum. İnsan olmak için sevmek ve inanmak esas olduğuna göre, bütün kıymetlerin bir bir iflâs ettiği bu devirde biricik iflâs etmeyen ve hattâ sarsılmayan kıymete, büyük ve tek değere: Halk'a inanmanın halkı sevmenin tek olgunluk ve mü'minlik çaresi olduğuna kanılız.

984

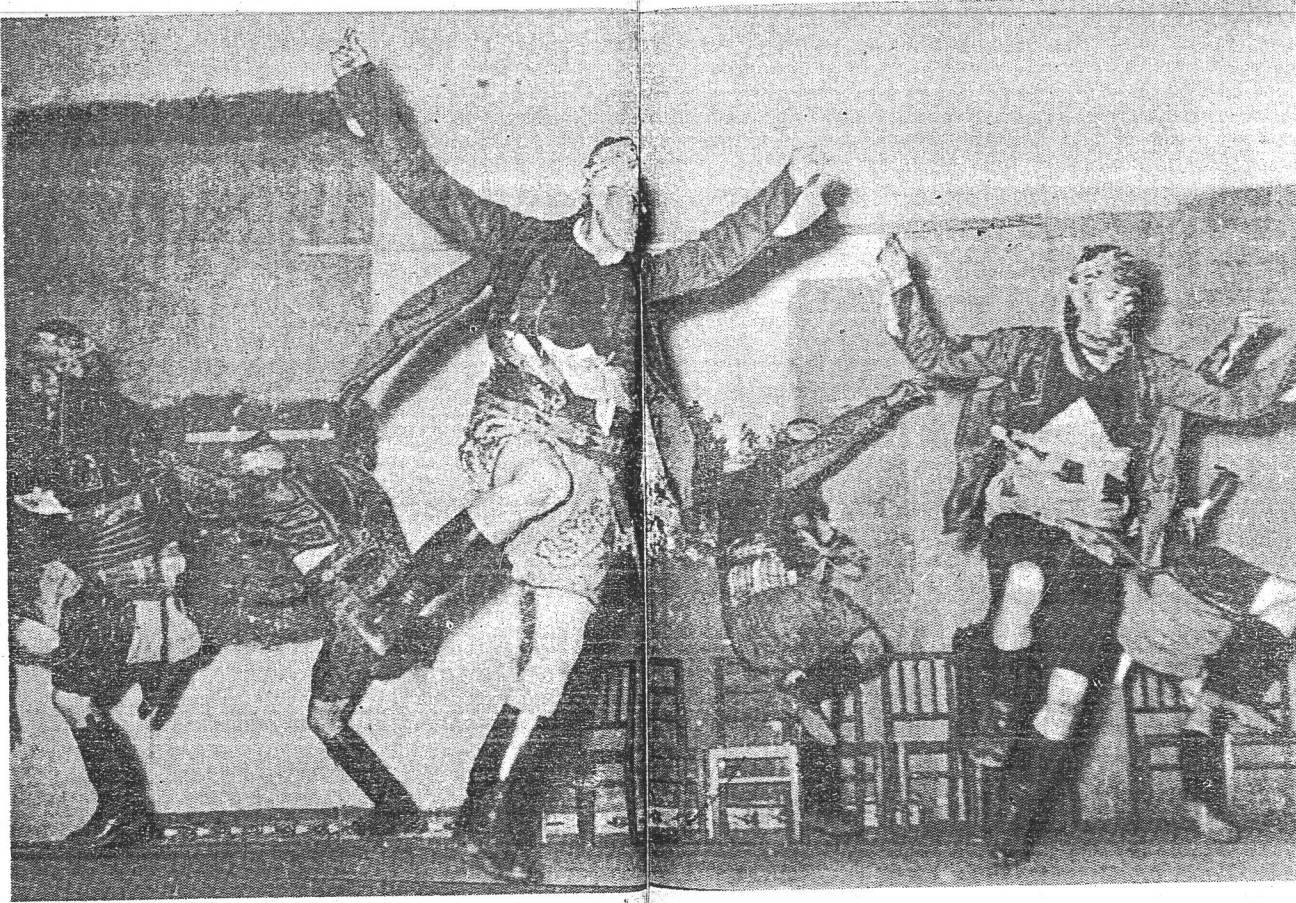
Bizim halk ve sanat etrafındaki düşüncelerimizde bir âlim edası ve iddiası değil, bir halk çocuğu sezis ve ısrarı var. Halktan gelen tarafımızın daima masun, daima sağlam, daima yerli ve köklü olduğunu görerek; öteki canı sıkılan ve aramp duran okumuşlara da onu işaret etmek istiyoruz.

«Voici la France de ce mois» mecmuasının eski nüshalarından birinde şu şatırlar gözümüze çarpmıştı: «Milletin, benliğine erebilmek için kendi içine eğilmesi, kendi özüne dönmesi basit bir mantık icabıdır. Böyle olunca her şeyin üstünde, halk türkülerinin öğretilmesi, söylenmesi, sevilmesi ve yayılması gelir. Zira memleketimizin en millî şeyi, halk türküleridir. Halk türkülerimiz, Fransanın hakiki musikisi, lirik, usaresidir.»

Illustrée revue Hebdomadaire Sisse'de, Robert Vaucher de aynı iddiayı ileri sürmüş ve yeni gençlik teşekküllerinde bunun tahakkukunu istemişti.

Bütün bu badireler ortasında, herkes, öz kıymetini, aslını, kökünü aramağa çıkıyor ve halk'a vâsıl olacak.

Köylerde geçen çocukluğumuzun yalınayak toprağa

Adananın mengisinden Urfanın ağır halayına, Bergamanın zeybeklerinden Erzurumun barlarına kaçar 22 ilimizin oyunları, İstanbul'dan gelen İngiliz Herbert Read: Dillere destan olan Türk kuvvet ve cesaretinin nereden geldiğini şimdi anlamış bulunuyoruz. Tarih, an'ane, folklor demekten kendini alamamıştır.

ayakbasma günlerinden tah-telşuurumuza sınımış olan değer ve güzellikler, son zamanlarda halk arasında ve köylerde geçen günlerimizden sonra aynı tecellilerle canlanıp şu-urumuza çıkmışlardır ve biz bu sayede karınca kararınca, bir millî hidayete ermişizdir.

Kabuğundan çıkıp kabuğunu beğenmeyen kaplumbağa gibi, biz de ilk defa yüksüne-

rek köye girdik. Sonra, onu yeni baştan anladık, yeni baştan sevdik, köyü bulurken kendimize geldik. Kafamızda götürdüğümüz sanat ve his kıymetlerinin birer birer iflâsına şahit olduk. Anladık ki: Halk, bir uçtan ermiştir; ham ervâş olanlar bizleriz; kendimizde kendimizi bırakıp, bir başka vâriği bina etmeğe çalışmı-sız; atmosferi bırakıp ser-

girmişiz.

Bu cümleleri lâf diye, e-debiyat diye sıralamıyoruz. Bunların bir nevi utanılarak kekelenen, itiraflar olduğuna inanmız.

Bizdeki bu itibahı uyan-dıran, bizi bu hidayete erdi-ren, bizi coşkun ve ezgin bir itirafa sürükleyen hâdiseler-den yalnız bir ikisini, bir tek çeşidini anlatalım: Halk ra-

kıslarını...

İptidai cemiyetlerin ka-ranlığından kopup gelerek ba-zı ruh haletlerini -tekemmül etmeyen lisanları yerine- bü-tün vücudun iştirak ettiği jest-lerle ve musiki nağmelerile anlatan bazı rakısları, an'ane-siz milletlerin modern raks o-larak ihya ve ta'mim işine Türk milletinin şehir topluluk-ları da âlet olmuştur. Biz de

bunlardan bir ikisini öğrenme-ğe çalışmış, bunun en uygun bedii ve asri hareket olduğuna inanmış bulunuyorduk. Bir iki mektep müsamesinde gördüğümüz mahalli raks bo-zuntusu, bizde heyecan değil afâka bile uyandıramamıştı. Vakta ki Beşparmak dağları-nın eteklerinde zeybekleri ve Palandökenin dibinde dadaşla-rı, mahalli ve millî oyunları bir sanat zerafeti ve bir âyin ve-karile icra ederken seyrettik; vakti ki Çorumda ve Sivas-da, halkı anlamayan mün'evve-rin kafasına tokmağını indiren ve halkı anlamağa başlamış münevverin şevkine tempo tu-tan davulun âhenginde Ana-dolu yığıtlerinin halaylarını gördük; anladık ki: Bu halk-ta raks, an'anelerin yuğurdu-ğu, millî ruhun beslediği, es-ki âyinlerin telkin ettiği bir emsalsiz sanat hâdisesidir. Gördük ki: Oyunun havası, gö-ze görünen başlangıçtan saat-lerce evvel muhiti sarıyor; o-yuna kalkacaklar saatlerce evvelden belli oluyor: Bunlar-da aya doğru kalkacak sula-rın hazırlığına benzer bir şey sezmek için vehimli değil, faz-la hassas olmak bile lâzım de-ğil; bütün tavırlarına bir a-ğırılık veya bir çeviklik bir başkalık ve değişiklik geliyor. Davul ve zurnadan çıkan ses-ler, göğe yayılıp havayı yere sindirip toprağı ihtizaza getir-iyor; bu havayı ciğerine dol-durup bu toprağa ayak basan kimse, ilk defa bu veddin se-linê kapılıp gitmemek için kendini zorluyor; kalb, o anda, topuklara inmiş gibi oluyor; nabız bilekler yerine topuklar-da atıyor; ceryan, topaktan topuklara geçiyor ve bacaklar-da bir âhenkli sallanma başlı-yor; diz kapağı, kendini za-man zaman yere vurup hava-da bulacak kadar yaylanıyor; derken gövde, derken gönül,

Kırım Atasözleri

- IX -

Toplayan: Mustafa BERKE

Geminin yenisi, kapitanın eskisi.
Gemiği kurtaran, kaptandır.
Kendi düşen ağlamaz.
Kendi gözündeki çöpü görmez.
Kendime gerek, camiye haram.
Kendim fakir olsam da, kalbim paydır
(= zengindir).
Kendin it olmazsan, atın at olmaz.
Kendini beğenmiyen, insan olmaz.
Kendini beğenmiyen insan, patlap (= patla-
yıp) ölür.
Kendinin deve kadar kusurunu görmez, ge-
linin pire kadar kusurunu görür.
Kendi pasiyetini, (= haysiyetini) kendi
kaçırır.
Kendini tutamıyan insan, hayvana benzer.

Gereksizi saklarsan, bir gereğe yarar.
Gez dünyayı, gör Konyayı.
Gidenin yaptığını, gelen bozar.
Göçerimi yel bilir, konarımı el bilir.
Gökten ne yağmış ta, yer kabul etmemiş.
Gökte yıldızı yok, yerde temeli.
Gören benim, haber getiren sen misin?
Görenler Allah için söyler.
Görmemezden kör basar.
Görmemiş gün görse, gündüz çırak (= çirag-
mum) yakar.
Görmemişin gününe lânet.
Gözden irak, gönülden yakın.
Göze yasak olmaz.
Göz görmedikçe gönül katlanır.
Göz hasmını tanıır.

derken baş, bu ihtizaza iştirak
ediyor ve herkesin raks dedi-
ği âyin başlıyor.

Oynayan, dizile toprağı
döven, eğilip yeri dinleyerek,
doğrulup göğü gözetliyerek,
tabiatın, muhitten, etrafdaki-
lerden, inandığı ânâsırın bi-
rin-den, bir şeyler sezmeğe uğ-
ruşuyor; bu esnada hali durgun
ve hareketleri kararsızca olu-
yor; derken muhitin havasın-
dan, etrafdakilerin sevk ve alâ-
kasından, başka bir tâbirle:
Hatıfden bir haber almış olu-
yor; bir mahrumiyetin kat'i
iharı veya bir vuslatın müp-
hem müjdesi. Buna göre hare-
ketlerinde ya şen bir çeviklik,
ya ulvi bir kapamklık baş
gösteriyor..

Uzuvlar, zaman zaman,
yer yer, "bir hayalî ma'bedin
giritilli çıkıntılarını, kubbe ve
mihraplarını en ince ve kıvrak
inhalinalarla boşluğa çiziyorlar
ve arada bir endamları, çömel-
dikleri yerden semaya doğru
boy atarak bu manevî inşayı
tamamlıyorlar. Bu göze görün-

mez ma'bed içinde ruh, sergü-
zeşlerini hareketlerle ifadeye,
günahlarını işaretlerle itirafa,
dualarını jestlerle terennüme
ve arzularını figürlerle izhara
geçiyor. Yüzlerden bir rüzgâr
esiyor, gültüşlere ve bakışlara
fânileri gökten ayıran perdeyi
hiçe sayan bir eda geliyor.
Naslardan ve «doğma»lardan
sıyrılmış, kendini olduğu gibi
asırların içinden bugüne ulaş-
tırmış Türk ruhu ile karşı kar-
şıya geliyorsunuz. Halkı bir
bakıma çocuk zannetmişseniz,
halk vurdumduymazdır zehabi-
na kapılmışsanız, hümgür lün-
gür ağlayacak ve tövbe-istiğ-
far edeceksinizdir. Erlik, içli-
lik, olgunluk, yiğitlik, tabiat
sevgisi, millî an'ane, herşey,
zaman zaman, zaman zaman,
yer yer, "bir hayalî ma'bedin
giritilli çıkıntılarını, kubbe ve
mihraplarını en ince ve kıvrak
inhalinalarla boşluğa çiziyorlar
ve arada bir endamları, çömel-
dikleri yerden semaya doğru
boy atarak bu manevî inşayı
tamamlıyorlar. Bu göze görün-

Bir açık hava ma'bedinde-
siniz. Millî bir âyinin seyircisi
mi kalacaksınız? Sultan Ah-
met camiinin sütunlarına daya-
nıp, ibadete varmış mü'minle-
ri gıpta ile seyreden Piyer Lo-
ti gibi kalkmanıza imkân yok;
çünkü bu cemaattansınız; bu
kütlenin bir kayıp evlâdısınız.
Ana-babanızı, ocağınızı, töre-
nizi buldunuz. Birakınız ruhu-
nuzu bu âyine karışın ve atı-
nız beylik ilgilerinizi, zıpcıktı
telâkkilerinizi...

Ey çocuğunu erken yaş-
tan, bu toprakta sevip bu top-
rakta yatıp bu toprakta piş-
meden evvel, yabancı diyarlar-
a gönderip, yerine âdeta bir
başkasının geldiğini gören ve
şimdiki çocuğunda asıl çocu-
ğunu arayan babalar; oğlunu-
zu elinden tutup, Beşparmak
zeybeklerinin, Palandöken bar-
larının Sivas ve Çorum halay-
larının oynandığı yurd köşele-
rine götürünüz. Kendilerine
geleceklerinden emin olabili-
rsiniz.

ARAŞTIRMALARI

Göz önünde kılıç, uzaktaki kazıktan (= ka-
zığa oturmaktan) daha korkunçtur.
Gözlü de ağlar, gözsüz de.
Gözümü açtım, seni gördüm.
Gözü pek, sözü tok.
Göz yanığı, ömür törpüsü.
Güçlü gücüne bazanır, (= güvenir) akıllı
işine.
Gülme komşuna, gelir başına.
Güncülük (= kincilik - kiskançlık) olmasaydı,
nur yağardı.
Gün doğmadan, neler doğar.
Güneşlep (= güneşli havada) yağan yağmur-
dan, gülüp turan (= gülüp duran) yığıt-
ten kork.
Günler geçer, ömür dükendir, budala bayram
geldiğine sevinir.
Günün kara oldukça, dünya yarığundan
(= ışığından) ne fayda.
Günü sayılmış, ayı dolmuş.
Güzel, güzel degüldür, canın sevdiği güzeldir.
Güzel ile buluşan murat bulur, yaman ile
buluşan siyet (= fenalık) bulur.
Güzel söyliyenin ağzına, fena söyliyenin
gözüne bakarlar.

- H -

Habbeden kubbe yapılmaz.
Acı, acıyı (=hacı hacıyı) Kâbede görsün.
Haini canlandıran rüsvettir.
Hakça beraber, kanca beraber.
Hakikat içinde hayâl.
Hakkını almayan, hakkaktır.
Hakka niyet, hakkaniyet.
Halkın dostluğu da, düşmanlığı da tükenmez.
Halkla olan başka tay.
Halktan kaldığım, öldüğüm.
Hamama giren, terlemeyip, çıkmaz.
Hancı tavuğu, yolcu kübresile geçinir.
Hanyayı, Konişayı o zaman görürüz.
Harefe günü yalan söyliyenin, bayram günü
yüzü kara.
Harmanda otav, orakta onav,
Yedikte tin bir kendimi göreydim.
Hata pullahî ormanı, zirtullahî kermanı,
Havidasına şamp, tavandasını kaçıрма.
Hayat tebdilden ibarettir.
Haydan gelen, huya gider.
Hay, hayı gitmiş, vay, vayı kalmış,
Hayatı gitmiş, bayatı kalmış.
Hayâl kucagında hakikat.
Hay gidi, eskiye rağbet olsa.

Hayr beklersin, şer çıkar.
Hayırlısı, kız bala.
Hayvana erişmek, hayvanlıktır.
Hayvandan boynuzu eksik.
Hayvandan kokusu başka.
Hayvanlık aldatanda değil, aldanandır.
Hazır ocak, kurulmuş tezkâh.
Hekimsiz köyde oturma.
Hem cesur, hem fazıl.
Hem kel, hem fodul.
Hem nalına, hem mihına.
Hem sağır, hem sığır.
Hem suçlu, hem güçlü.
Hem taz, hem fodul.
Hem temiz, hem semiz.
Hem ticaret, hem ziyaret.
Hem zurna, hem peşrev.
Her ağacın bir gölgesi vardır.
Her çıkışın bir inişi vardır.
Her gicenin bir sabahı vardır.
Her gönül, bir arslan yatağıdır.
Her güçlüğün, bir kolay tarafı vardır.
Her iş olacağına varır.
Her güzelin, bir kusuru vardır.
Her horoz, kendi çöplüğünde öter.
Her kim kendi gönülünü, aslan yatağı sayar.
Her kim yaptığını, kendi çeker.
Her koyun kendi bacağından asılır.
Her molla kendi bildiğini okur.
Her oyun üçe kadardır.
Her perenceliyi, annen zannetme.
Her sakallıyı, baban belleme.
Her taş yerinde ağırdır.
Her şeyden önce can, sonra canan.
Her varlığın bir altın hazinesi olduğu gibi.
Her fakir bir merhamet hazinesidir.
Her zalimin bir zulmü vardır.
Hesapsız kasap, belinde kalır masat.
Hiç olmadıktan, geç olması hayırdır.
Her insan bir sır sandığıdır.
Her kim kendi derdini, kendi bilir.
Her kim ektiğini biçer.
Her nimet bir külfet içindir.
Her kime edersen iyilik, sakın ondan kendini.
Her kim haklı hakkına kadirdir.
Her kimin bir damdan düşmesi vardır.
Her kimin bir derdi varsa, değirmencinin de
su derdi vardır.
Her kimin bir yolu vardır.
Her kim bir kanuna tâbidir.

(Sonu var)

Şebinkarahisar Kalesi

Yazan: Hayri AKYÜZ

Hemen her önemli kale ve şehrin alınmasını hikâye eden dilden dile gelmiş bir çok efsaneler halk arasında yaşamaktadır.

Şebinkarahisar kalesinin kronolojik durumunu iyice tayin etmek mümkün olmamakla beraber kalesinin haşmetli duruşu ve zamanımıza kadar bozulmadan kalmış kulesi, üzerindeki bir çok eserler cidden canlı bir efsanedir.

Bundan dokuz yüz yıl önce, onbirinci asırda bulunuyoruz. Bizans'ın zafer şehri (Nikopolis) Şebinkarahisar stratejik vaziyetinden emin. Tekfur kaygusuzdur.

1071 tarihinde Anadolu'nun kapısını Alp-aslan'ın kılıcı ile açan Türk orduları her yönden ilerlemektedir. Anadolu asil sahibini kucaklıyor...

İlerliyen bu ordulardan birine Karaboğa (1) adında bir zat kumanda etmekte ve Şebinkarahisar havalisine gelmiş bulunmakta. Fakat yekpare bir taştan ibaret bulunan kale yüksek surlarla çevrilmiş, Cenevizliler zamanındanberi tek yolu üzerine muazzam bir demir kapı kurulmuştur.

Karaboğa bu müstahkem kale önünde otağını kurmağa mecbur oluyor, sekiz aylık muhasaradan sonra nâmağlûp kumandan bir netice alamamaktadır.

Kalenin muhasara ile alınmayacağını anlıyan Karaboğa Tekfuru avutmak çarelerini düşünüyor. Maksadını hiç kimseye haber vermeksizin bir anahtarla açılabilen kırk sandık yapıyor ve Tekfura şu meâlde bir mektup yazıyor:

«Sekiz aylık muhasara neticesinde anladım ki kalenizi zabıt müyesser olmayacak. Fakat kırk sandık kıymetli eşyamız var. Hastalık neticesinde hayvanlarımız kâmilin öldüğünden bu sandıkları götürüyoruz. Mezkûr sandıkların her iki tarafın da göstereceği bir hey'et marifetiyle mühürlenip kaleye naklini ve ziyâ vukuunda iki mislinin tazminini, adam gönderdiğimizde aynen teslimini kabul ve taahhüt eyler iseniz kalenin muhasarasından sarfî nazar ederek avdet eyleyeceğimi beyan ederim.»

Bunu müteakip ordusunu toplıyan Karaboğa:

— Türklüğün şerefini ihya edecek kırk serdengeçti istiyorum, diye gürlür.

Bu teklife bütün ordu talip çıkınca serdengeçtileri bizzat seçerek:

— Siz hisar derununda kalacaksınız. Bir taneniz —işte şu yiğit— gece yarısı sandıktan çıkacak ve karşı tepede (Dikmen) bulunan orduya işaret (2) verecek.

Biz gelinceye kadar siz sandıklardan çıkmış ve kale kapısını açmış bulunacaksınız.

Verilen talimatı müteakip kırk bahadır sandıklarına girerler. Karaboğa'nın teklifini harfiyen kabul eden Tekfur anlaşma gereğince sandıkları kaleye naklettirir.

Kalede yaşayan halk zafer günü için saklamış oldukları bütün şarapları içmişler ve körkütük sarhoş olmuşlardı. İşte bunun içindir ki gece yarısı sandıklarından çıkan serdengeçtiler muhafızları öldürerek Karaşenşe (3) köyü istikametinde ilerliyen orduya beklenen işareti vermekte müşkülât çekmediler.

Yıldırım hızı ile geri dönen ordu açık bulunan kale kapısından içeri girmiş ve kale Türkün olmuştu.

Tekfur işte bu suretle aldatılmış ve bunun hâtırası olarak Karaboğa'nın otağ kurduğu yer (4) Avutmuş ismini almıştır.

Bu arada akla yakın olmamakla beraber halk arasındaki bir inanıştan bahsetmeden geçemeyeceğiz. Kaleye giren Türk orduları Tekfur'un (halk kralı der) damadını da katlederler. Eli kocasının kanına bulaşan Tekfur'un kızı elini pencerenin taşına basar. Bugün hâlâ el şeklinde kırmızı bir leke bu taşta bulunmaktadır.

(1) Karaboğa'nın namı diğeri Karayakup Gazi olup aynı isimle yâdolunan köyde yatmaktadır.

(2) Verilen işaret kav çakmakmış. «İmanına kav çıkarım» tâbirinin buradan kaldığı rivayet olunur.

(3) Karaşenşe adındaki köy Kardeşinşah'ın. Karaboğa'nın ismine izafeten köye bu ad verilmiş.

(4) Avutmuş hâlen Şebinkarahisar'ın bir mahallesi olup Kelkit nehrinin kollarından biri üzerinde kurulu meyva bahçeleriyle kaplı bir saha üzerindedir.

Suşehri Köylerinde Düğün Türküleri

Yazan: Sükrü POLAT
Karayakup Köyü Başöğretmeni

Madımak kokusunu
Yel aldı yarısını
Askere giden oğlanın
El aldı karısını

Madımak hallanı mı
Dibinde dallanı mı

İP ATTIM ULAŞMIYOR

İp attım ulaşmıyor
Gediği dolasmıyor
İp attım ulamulam
Yâr seni nerde bulam
Yar senin kokularını
Esen yellerde alam
İp attım ucu kaldı
Darakta (küçü) kaldı
Ben sevdim eller aldı
Yürekte acı kaldı

UÇTUM KONAKTAN

Uçtum konaktan uçtum
Çayır çimene düştüm
Gözü bağı kuşudum
Çalvesiz yare düştüm.

Bir serçe vurdum uçtu
Tüyü dağlara düştü
Güzele tuzak kurdum
İhbala çirkin düştü.

KİREMİT BACALARI

Kiremit bacaları canım
Giydik alacaları hanım
Kiremitten su damlar canım
Bir kız verin (cudamlar) hanım

Bir kız bana çok mudur canım
(Mehlenizde) yoh mudur hanım
Bahçelerde çift hıyar canım
Boyun boyuma uyar hanım

İkimiz de bir boyda canım
Öldürmeye kim kıyar hanım
Bahçeyi bellediler canım
Gülünü ellediler hanım
Bu nasî şirin şehir canım
Sevmeden dillediler hanım.

NOT: Bütün bu türküleri muhitimiz kadınları tarafından düğünlerde hem söylenir ve hem de söylenerek oyunu oynanır.

Köylerimizdeki düğünlerde erkekler nasî (davul-zurna) nın sesi ile mahalli oyunlarını yapıyorlarsa, kadınlar da evlerde böyle düğüne şeref vermektedirler. Düğün evlerinde (kemence) çaldırırlar. Diğer çalgılar âdet olmadıgından yalnız bununla eğlenirler. Kadınlar arasında bu oyunların cümlesine de (Horan) derler, ki erkekler gibi elele ve halka gevirecek oynarlar.

Bu oyunun türküleri bilhassa oyunun devamı ve karşılıklı gurupların tekrarları ile devam eder. İlk söylenen beyiti yarısı söyledi ise diğer kalanlar tekrarlıyarak ayaklarını bu türkünün (Kayda) kaidesine uydururlar. Aşağıda yazılı türküler kız öğrencilere vazife verilerek derlenmiştir.

HORAN TÜRKÜSÜ

Tekne dolu yumurta
Git te beni unutma
Unutur isen unut
Göz yaşını kurutma

Yeni yastık yüzledim
Vurdum yere düzledim
El oğlu benim neyin
Girdim çıktım gözledim

Derelerin alucu
Kınah parmak ucu
Sakinem gelin olmuş
Ben olayım savducu

Dereler düzden gelir
Suyu (kurbızdan) gelir
Oğlanlar hasta olmuş
İlacı kızdan gelir.

MADIMAK TÜRKÜSÜ

Bu türkünün oyunu da diğerlerinin gibi olup yalnız bütün oyun sırası madımak topolar şeklinde eğilmiş yürüyerek oyuna devam edilir.

Madımak masalası
İçinde daş kınası

Madımak hallanı mı
Dibinde dallanı mı

Yarden bir mektup gelmiş
Öpmeden yollanı mı

İstanbul Ait:

Bekçi Baba Destanları

— VII —

SANDAL BEDESTAŇI

Başlayalım şirinkâra
Bünyad edelim eş'ara
Şevki maarifte bir gün
Şiiri çıkardım pazara

Vardım bir gün bedestana
Başladım ânı seyrana
Seyreyledim zinetini
Takrir edelim yarana
Bedestanda dört oldu bab
Satılır birinde kebab
Bir kapuda takyacılardan
Dükkanları doludur Bab
Bir kapuda fincancılar
Etrafında kolancılar
Kuyuncular bir kapuda
Dolaşmada meyancılar

Cevahirle dolu her bab
Zeyyin olmuş cümle dolap
Dellâlları nida eder
Ellerinde türlü esbab

Altın gümüş sem'îdanlar
Cevahirli gülâbdanlar
Gayet âlâ tefarikler
Gördüm anda buhurdan'ar

Her dolabın var sahibi
Oturuyor beyler gibi
Top top dibalar asılır
Zinet verir her canıhı

Samur kürkleri bir zinet
Divan rahtları pür kıymet
Cevherli gaddare kılıç
Binihaye pandul saat

Çünkü mezadlar yürüdü
Akımı duman bürtüdü
Seyredince bunca malı
Yüreğim yağı eridi

İnci ilelâ'li mercan
Eski maden cangül fince
Anlar senin olsun bekçi
Birer birer sat ta harcan

Sözlerimiz biraz kaba
Sözümüz amma bekçi baba
Abdestinin içi dışı
Bekçi benden sana caba

TENBELLER

Sözüme dersin belli
Gel sakın kinama eli
Sizlere nasihatım var
Kogun evlerden tenbelle

İşe güce eli varmaz
Uyanıp yüzünü yumaz
Gel sakın uğratma eve
Hizmet etmeğe yaramaz

Yattığı yeri süpürmez
Gözü hiç hizmetçi görmez
Ayak üstünde bulunsa
Üşendiğine oturmaz

Hizmet etmeğe üşenir
Bir taam olsa düşünür
Olsa kabil beygir gibi
Ayak üstünde kaşanır

Döşegin gündüzden yapar
Bir iş buyursalar kaçır
Ocak başına uğramaz
Sahanı uzaktan sayar

Tenbel işene el güler
Yattığı yerde ün eyler
El yıkamağa üşenir
Elini koltuğuna siler

Güllünc olursun ellere
İş buyurma tenbellere
Üşenir kalkmağa işer
Minderi döner sellere

Tenbel bir söze başlardı
Kışın külhanda kışlardı
İş iyi olaydı eğer
Beyler paşalar işlerdi.

Yakışır mı bak demişler
El ile ayak demişler
Meshur meseldir atalardan
Tenbele dayak demişler

Tenbelle yat kal deseler
Gel bahşişi al deseler
Tenbelle hali nice olur
Al davutu çal deseler

AHVAL - İ İNSAN

Nakledeyim size yeksan
Nice halk olundu insan
Yarattı kuru balıktan

İstinsah Eden: Naci KUM

Can verip eyledi insan
Aşımız çünkü topraktır
Halk eden gani mutlakdır
Bizi yoktan var eyledi

Ana hiç şüphemiz yoktur
Böyledir çün emri yezdan
Bir pare meniden eyledi
insan

Tokuz ay on gün eğlenir
Ananın karnında oğlan
Emrolup çıkar dünyaya
Ağlayup başlar veylâya

Bir yaşına girse usak
Döner ayın ondördüne
İki yaşında söz anlar
İsmi çağırısalar dinler

Üç yaşında hem söyler
Dört yaşında güler oynar
Beş yaşında oynar gezer
Altıda aklını düzer

Yedide anlar her şeyi
Sekizinde okur yazar
Dokuzunda fehmi artar
On yaşında atar tutar

Onbirinde mahub olur
On ikide vekar safar
On üç yaşında seçilir
Ondördünde gül gibi açılır

On beşinde artar nazı
On altıda iş güc olur
On yedide oğrar derde
On sekizde gider perde

Ondokuzda yiğit olur
Yirmi ile yirmi birde
Otuzunda akl olur
Kırk yaşında kâmil olur

Ellisinde döner devri
Altmışında âmil olur
Yetmişinde getir pîrlik
Sekseninde gider dirlik

Toksan yaşına varınca
İnsanda kalur mu erlik
Girince insan yüz yaşına
Betâlar işer başına

Kâmil olan tahsin eder
Bari Hüdamın işine

(Sonu var)

Masal:

Cihanşah'a Söylenmeyen Sır

Yazan: Mehmet GÖKALP

Vakti zamanın birinde (1), büyük bir di-yarın padişahı vardı. Padişahın Cihanşah adında yüzü nurlu, içi sürurlu, dal gövdeli, güler yüzlü, neşeli bir oğlu vardı. Cihanşah, boş zamanlarında babasının vezirinin oğlu Ahmetşah ile buluşur, konuşurdu. İki arkadaş birbirlerine pek ısınmışlardı. Ava beraber giderlerdi. Beraber cirit oynarlar, ok atarlar, keyiflerini ağır pahaya satarlardı.

İki arkadaş bir bahar günü atlarına binip, uzak ülkelere doğru gezmeğe çıktılar. Vara vara indiler bir hana... Han da nasıl han, duvarlarına bakınca heybet verirdi insana... O gece yattılar, sabahleyin kalktıkları zaman gözlerini oğusturan Cihanşah başını kaldırıp duvara baktı. Duvarda bir nevcivanın resmi vardı ki gören yiğidin gözünü ondan ayırması naçardı. Gözleri ceylan, dudağı mercan, görünüşü gülman ama yâradan yaratmış o suretle bir insan... Cihanşah resme iyice baktıktan sonra hancıyı çağırdı ve bu kızın kimin neyi olduğunu sual eyledi, Hancı içini bir çekip: (Aman oğlum, bu kız Alnaş padişahının kızıdır. Ona göz koyayım deme,

Öğren Beni

Aklın kalesini temelden yıktım,
Gönül savaşından yaralı çıktım,
Bâbil duvarında ne harfler yaktım,
Oku da ibret al efsane sanma!

Attım içimdeki köhne melâli,
Yettiyor vuslata yarın hayâli,
Leylâ diye diye Mecnun misâli,
Çölden çöle gezen divane sanma-

Gerçek aşık boş dikene eğilmez,
Bağışan olmayan gül kadri bilmez,
Bilbülle yanmayan, güllerle gülmez,
Yum gözü, öp güllü virane sanma!

Vermedin kendini şevk uma uma,
Ne şarb-ı zevke, ne zehri gama,
Kendî âlemimde demkeşim amma,
Erenler bezmidir meyhane sanma!

Aşık DAMACI'yım her şeye kanmam,
Her boyahı putu mâbude sanmam,
Beri benzer kızın narına yanmam,
Her ateşe yanan pervane sanma!.

Raci DAMACI

onun yüzünden nice canlar kurban, nice kan-lar revan olmuştur.) Cihanşah hancının söz-lerine aldırmadı. Ahmedşah ile atladığı gibi atına, düştü yolun katına.

Vara vara Alnaş padişahının oturduğu şehre vardılar. O şehirde bir kocakarı buldu-lar, ondan birer kat kız elbisesi tedarik edip Alnaş padişahının sarayına çıktılar. Cariye-lere padişahın kızını görmek istediklerini söylediler. Onlar da Cihanşahı alıp Alnaş'ın kızının yanına götürdüler. Cihanşah, kız ile uzun müddet konuştu, sonra söz arasında: (Sultanım siz hiç evlenmek, saadete konmak istemez misiniz?) diye sordu, kız için kavu-ran bir ah çekti ve: (Ben çok kötü bir rüya gördüm. Rüyada, sözde evlenmişim, iki oğ-lum olmuştü. Çay kenarında oynarlarken su onları alıp götürdü. Ben de peslerinden göz-lerim giryan, yüreğim kızıl kan bakakaldım. Onun için bir daha bu rüyadan sonra evlen-memeğe karar verdim..) Cihanşah: (Vah vah, sana sabır versin ulu Allah, haydi eyvallah.) deyip oradan kocakarının yanına geldi. Tek-rar erkek elbiselerini giydi, saraya bir haber gönderdi ve haberciye padişahın kızına: (Çok meşhur bir nakkaş gelmiş,) diye müjdeleme-sini söyledi. Kız derhal o meşhur nakkaşı ya-nında görmek istediğini cariyelere söyledi. Bir müddet sonra Cihanşah, saraya vardı. Padişaha dedi ki: (Ben yalnız selâmlık tara-fına resim yapacağım.) Padişah bu teklifi kabul eyledi. Selâmlık tarafının nakışlanması bitince padişahın kızı Topal cariyeye haber gönderdi ki gelip haremlik kısmını da nakış-lasın... Cihanşah kızın karşısına gidip gül ce-maline baktığında aklı fikri tarumar olup cesedini taşıyamaz hale geldi, kuvveti tüke-nip kendisini yerde buldu. Cariyeler eklik gibi koşuştular ve Cihanşahı ay... Ci-hanşah, gözlerini açınca baş ucı gördü, ay doğmuş zannetti, Bir yudum suyu altın kâs padişahın kızı dedi ki: gizli bir derdin olsa meraklan irâğ et- bir gece rüya- çocuğum ol- ken suda için s- Sizi!

U...
SAP...
2

rişan oldum.) diyen de kız dedi ki: (Aynı rüyayı ben de görmüştüm. Demek ki ikimizin nukadderatı birmiş, babama söyleyeyim bizi evlendirirsin.)

Cihanşah kızdan bu haberi alınca sevincinden melek olup uçmak istedi. Femen nişanlandılar. Sonra üç gün üç gece büyük bir düşün yapıldı. Gerdeğe girecekleri gece Ahmedşah Cihanşaha haber etti ki: (Sana bir ejderha sihir yaptı. Ejderha, kıza âşık olduğundan seni öldürmek istiyor.) Cihanşah bu habere aldırış etmedi. Güveyi odasına girdi. O sırada bir hışırtı duydu, sevgilisinin yüzüne bakanda mercimek kadar bir kan lekəsi gördü. Şüphelendi ve etrafı araştırdı. Bir de baktı ki arkadaşı Ahmedşah, karyolanın altında. Ahmedşahi oradan çıkardı ve zindan ciyara vererek hapsedmelerini emiretti. Haddi zatında, Ahmedşah, padişahın kızına âşık olup onu öldürmek isteyen ejderhayı öldürdüğünü söyleseydi o anda taş kesilecekti. Çünkü ejderha sihir yapmıştı.

Ertesi gün bu hâdise padişahın kulağına gitti. Ahmedşahi padişahın huzuruna çıkardılar. Dedi ki: (Padişahım, şu kafesteki kuşu bana emanet veriniz, ona bir söyleyip bırakacağım. Üç gün misaade ediniz, o kuş dönsün, sonra beni astırın...) Padişah bu teklifi kabul etti. Ahmedşah ya Allah deyüp kuşu eline aldı, kulağına bir şeyler söyleyip bıraktı. Üç gün sonra kuş ağzında üç elma çekirdeği olduğu halde saraya aydet etti. Ahmedşah dedi ki:

(Bu elma çekirdeklerini bahçeye diktiniz, üç yıl sabrediniz, elmalar bar verince o elmaları her hangi ihtiyar yerse kudreti ilâhî sayesinde gençleşip, dinleşecek. Cenabı Allah, Zülcelâl onun ömrünü uzun, bahtını açık, muradını lâyük eyleyecek...) Padişah, Ahmedşahın dediğini yaptı; elma çekirdeklerini bahçıvanlara verdi, bahçeye ektirdi. Üç yıl sonra hikmeti ilâhî elmalar bar verdi. Bahçıvan iki elmayı altın tabağa koyup kapıcıya verdi. Kapıcı elmaların birine zehir katmıştı. Padişah elmalardan birini önce vezirine yedirtti,

vezir vefat etti. Elmanın ötekini bahçıvanın karısı ve kendisi yeyince, iki ihtiyar, damarlarında yirmi yaşındaki delikanlıın kanı varmış gibi gençleştiler, yüzlerinden nur kumağa başladı. Bunu gören padişah, bu işte bir hile olacağını düşündü. Cihanşah, padişaha: (Sultanım, bir elma da siz yeyin, gençleşeceksiniz. Yalnız Ahmedşahın hayatını bana bağışlayın.) diye yalvardı. Ahmedşah bunu reddetti ve günahsız olduğunu söyledi: (Benim ricam şudur ki: Cihanşahın bir kızı olacak.. Şimdi beni bağlayan sihiri söyleyip, taş kesileceğim. Cihanşahın kızının kanını benim üzerime akıtırmanız ben tekrar hayata kavuşacak, dirileceğim..) diye Ahmedşah: (Gidip güveyi odasındaki karyolanın altına bakın... Hikmeti ilâhiyi görün...) demesiyle taş kesilmesi bir oldu. Cariyeler gidip güveyi odasını açtılar ki içerisi cehennem kokusuna bürünmüş.. Karyolanın altına bakınca, büyük bir canavarın leşini gördüler.. Hepsi hayret ve dehşet içinde kalıp kör sıçan gibi kaçacak delik aramağa koyuldular..

Padişaha haber verdiler ki Ahmedşah, Cihanşahın güveyi girdiği gece büyük bir canavar öldürmüş. Ahmedşah'ın günahsız olduğunu bu canavarın leşi gösteriyor.

Kader böyle imiş.. Aradan bir sene daha geçti, elma ağaçları yeniden bar verdi. Bir de Cihanşahın nur topu gibi evladı oldu. Bütün saray halkının gözü, göynü bu kızdıydı. Ama ne yazık ki Ahmedşah'a vaad etmişlerdi. Bu kız ona kurban edilmeliydi ki dirilsin. Kader ne denir, gelir başa, buluşur işe.. Cihanşahın yeni doğmuş kızını, Ahmedşah'ın taş kesilen vücudunun yanına götürüp: (Bizden emanet, Allahtan inayet, ruhuna mağfiret...) deyip başını vurdular. Ahmedşah'ın taş bedeni taze kana kavuşunca Allahın lütufıyla damarlarına, dizlerine derman geldi. yerinden doğruldu. Bundan sonra padişah Ahmedşahi da vezir yaptı. Hepisi mes'ut ve bahıtyar günlere kavuştular.

(1) Bu masal Sarıkamış'da 56 yaşında Ana Hatun Balta'dan derlenmiştir.

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.

Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17 - İstanbul

Adres değiştirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tabii değildir.
Basılmayan yazılar
talep yokunda
iade edilir.
EKİDİGİL MATBAASI

Millî Eğitim Bakanlığı tara-
fından gönderilmiştir.

T.C.

ZİRAAT BANKASI

YURT İÇİNDE 460 ŞUBE VE AJANSI DÜNYANIN HER TARAFIN-
DAKİ MUHABİRLERİYLE SAYIN MÜŞTERİLERİNİN
EMRİNDEDİR

VADELİ, VADESİZ TASARRUF HESAPLARI
1954 İKRAMIYE YEKÜNÜ:

1.500.000 liradır

BU ZENGİN PLANDA

Evler, Apartman daireleri, Traktörler ve ayrıca dolgun para
ikramiyeleri bu unaktadır.
İştirak şartlarını Şube ve Ajanslarımızdan öğrenebilirsiniz.

BİR KADEH

SEK VERMUT...